

Добрянська Наталя Анатоліївна

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ
ДИВЕРСИФІКОВАНИХ КОРПОРАТИВНИХ ОБ'ЄДНАНЬ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ**

Монографія

Херсон

Грінь Д.С.

2013

УДК 330.322:346:338.43

ББК 65.321

Д 555

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Міжнародного університету бізнесу і права (м. Херсон)
Міністерство освіти і науки України
(протокол №7 від 03.07.2013 р.)*

Рецензенти:

Іртищева Інна Олександрівна, д.е.н., професор, професор кафедри маркетингу і дизайну, Міжнародного університету бізнесу і права.

Гришова Інна Юрївна, д.е.н., доцент, професор кафедри економічної теорії та фінансово – економічної безпеки, Одеська національна академія харчових технологій.

Наумов Олександр Борисович, д.е.н., професор, проректор з науково-методичної роботи, Міжнародного університету бізнесу і права.

Добрянська Н.А.

Д 555 Теорія і практика управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери: Монографія / Н.А. Добрянська – Херсон: Грінв Д.С., 2013. – 370 с.

ISBN 978-617-7123-40-7

Розглядаються проблеми, пов'язані з формуванням організаційно – економічних механізмів управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери.

Видання призначене для науковців, спеціалістів підприємств, викладачів та студентів економічних та технологічних спеціальностей.

УДК 330.322:346:338.43

ББК 65.321

ISBN 978-617-7123-40-7

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

1.1. Економічне середовище діяльності корпоративних об'єднань продовольчої сфери

1.2. Інституційне середовище діяльності корпоративних об'єднань продовольчої сфери

1.3. Діяльність продовольчих корпорацій як об'єкт управління

1.4. Системний підхід до дослідження диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

Висновки до розділу 1

Розділ 2. Методологічні засади управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

2.1. Стан диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери на сучасному етапі та їх роль в економіці

2.2. Концептуальні засади дослідження діяльності диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

2.3. Методичні підходи до дослідження структури диверсифікованого корпоративного об'єднання

2.4. Інструментарій статистичного аналізу ефективності і синергетичного ефекту в диверсифікованих корпоративних об'єднаннях продовольчої сфери

Висновки до розділу 2

Розділ 3. Економіко-статистичний аналіз умов і результатів виробничої діяльності диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

3.1. Сценарії поведінки диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери в умовах змінного зовнішнього середовища

3.2. Основні напрямки виробничої діяльності диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери і перспективи їх розвитку

3.3. Роль кількісно-якісного складу персоналу в результативності

управління диверсифікованими корпоративними об'єднаннями продовольчої сфери

3.4. Дослідження матеріально-технічної бази виробництва продовольчих товарів у корпоративних структурах

Висновки до розділу 3

Розділ 4. Концептуальна системно-логічна модель управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

4.1. Дослідження основних потоків діяльності корпорацій як об'єктів управління

4.2. Розробка інструментарію оцінки інвестиційної привабливості диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

4.3. Механізм перерозподілу фінансових ресурсів у корпоративних структурах продовольчої сфери

4.4. Напрямки активізації інвестиційної діяльності корпорацій продовольчої сфери

Висновки до розділу 4

Розділ 5. Удосконалення механізмів управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

5.1. Механізми управління виробничим потоком диверсифікованих корпорацій продовольчої сфери

5.2. Напрямки реструктуризації виробничої діяльності продовольчих корпорацій

5.3. Формування сучасної системи управління якістю в діяльності продовольчих корпорацій

5.4. Механізми підвищення інвестиційної привабливості диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери

Висновки до розділу 5

Висновки

Список використаних джерел

Додаток

ВСТУП

Актуальність теми. Ситуація в економіці України характеризується активною зміною структури власності господарюючих суб'єктів у пошуку найбільш дієвих форм співробітництва. Тенденції концентрації активів, та вузькі кордони економічного поля в різних галузях, змушують знаходити нові інвестиційні ресурси. Корпоративна форма бізнесу - явище порівняно молоде, виникло не тільки як прояв властивого будь-якій економіці тяжіння до монополізації, але і як відповідь на вимоги часу, насамперед, пов'язані з необхідністю реалізації масштабних і дорогих проектів, а також з ускладненням вироблюваної продукції, що базується на сучасних наукомістких технологіях. Особливо важливі ці процеси для підприємницьких структур продовольчої сфери, які сьогодні стикаються з проблемою конкуренції іноземних харчових корпорацій.

Завдання мінімізації підприємницьких ризиків змушує керуючих диверсифікувати діяльність своїх компаній за рахунок розширення номенклатури вироблюваної продукції, виходу на нові ринки, придбання або створення непрофільних видів бізнесу. Все перераховане вище сприяє утворенню диверсифікованих корпоративних об'єднань, що найбільш повно задовольняють вимогам ситуації, що складається у світовій і вітчизняній економіці.

Корпорація, як і будь-яка організаційно-економічна система, піддана безперервній зміні, обумовленій, насамперед, економічною доцільністю свого функціонування й розвитку в змінних умовах в конкретний період часу. Такі зміни відбуваються, з одного боку, у вигляді процесів злиття (поглинання) компаній, що призводять до утворення, як правило, диверсифікованих корпорацій, з іншого - їх розукрупнення. Дані зміни істотно зачіпають інтереси держави і суспільства, особливо коли мова йде

про корпоративні утворення продовольчої сфери. Все вищесказане обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Проблемам корпоративного управління і диверсифікації діяльності підприємств продовольчої сфери приділяється багато уваги провідними вітчизняними і закордонними науковцями, такими як: Г.Л. Азоєв, Н.М. Антофій, І.Ю. Беляєва, Л.С. Бляхман, Т.А. Бурова, Т.М. Бойко, Є.Ф. Брігхем, Я.В. Воловець В.Г. Герасимчук, Б.В. Дерев'янка, А.О. Заїнчковський, О.Б. Звягінцева, С.М. Ілляшенко, М.К. Колісник, А.А. Пересада, М.П. Сахацький, Л.М. Таранюк, А.В. Череп, А.В. Шеєр, С.І. Яковенко та ін.

Проте, ряд проблем залишаються не повною мірою вирішеними. До них насамперед відносяться питання формування дієвих механізмів управління діяльністю диверсифікованих корпорацій продовольчої сфери, які відповідають змінним умовам макро- та мікросередовища, а також розробки науково-методичного забезпечення організаційних управлінських процесів продовольчих корпорацій з урахуванням їх специфіки.

Важливість і значимість цих питань зумовили вибір теми, постановку мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснено відповідно із тематикою науково – дослідних робіт Одеського державного аграрного університету у рамках досліджень тем: “Проблеми розвитку системи управління в АПК України” (№держреєстрації 0110U006780) та “Підвищення економічної ефективності функціонування АПК Півдня України” (№ держреєстрації 0107U003954). Внесок автора полягає у розробці й обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій з формування та функціонування механізмів управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій з формування та функціонування механізмів управління діяльністю

диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери, спрямованих на підвищення ефективності їх господарської діяльності.

Реалізація мети дисертаційної роботи обумовила наступні завдання дослідження:

- дослідити та удосконалити методологічні засади дослідження діяльності диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери;

- обґрунтувати концептуальні засади підвищення ефективності діяльності диверсифікованої продовольчої корпорації за рахунок перерозподілу владних повноважень;

- розробити структурну схему системи управління діяльністю диверсифікованих корпорацій продовольчої сфери, засновану на потоковому підході;

- запропонувати концепцію управління інноваціями продовольчої корпорації на основі створення корпоративного інноваційного центру;

- розробити методичний підхід до аналізу складу, ефективності й володіння корпоративною власністю диверсифікованих корпоративних об'єднань;

- удосконалити методичні засади аналізу виробничої діяльності диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери;

- розробити інструментарій дослідження ефективності і синергетичного ефекту в диверсифікованих корпоративних об'єднаннях продовольчої сфери;

- розвинути механізми управління виробничим потоком диверсифікованої продовольчої корпорації;

- обґрунтувати концепцію управління фінансовим потоком продовольчої корпорації;

- розробити рекомендації із застосування сценарного підходу до стратегічного планування і прогнозування діяльності продовольчих корпорацій;

- запропонувати механізм управління інвестиційним портфелем диверсифікованого корпоративного об'єднання продовольчої сфери;

- обґрунтувати комплекс заходів щодо підвищення якості продукції диверсифікованих корпоративних структур продовольчої сфери.

Об'єктом дослідження є процеси управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, методичних і практичних засад формування та функціонування механізмів управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери.

Методи дослідження. Теоретичну і методологічну основу дисертаційної роботи становлять сучасні теорії й концепції управління, результати фундаментальних вітчизняних і закордонних досліджень по теоретичних і практичних проблемах ринкового реформування української економіки й корпоративних об'єднань як її суб'єктів.

Наукові результати дисертаційної роботи були отримані з використанням методів системного, функціонально-вартісного й статистичного аналізу (при дослідженні теоретико-методологічних засад формування і функціонування механізмів управління корпоративними структурами продовольчої сфери, та при визначенні динаміки, структури та результативності розвитку їх діяльності), графічного й табличного методів (при інтерпретації отриманих результатів дослідження), історичного методу (при дослідженні генезису й розвитку теорії та практики управління корпоративними структурами); діалектичного (при розгляді явищ у їх взаємозв'язку і розвитку); монографічного методу (при детальному вивченні стану корпоративного управління у продовольчій сфері). У ході дослідження використовувалися кореляційні й регресійні моделі (при формування методичних засад управління бізнес-потокami диверсифікованих корпорацій продовольчої сфери). Застосування цих методів і моделей дозволило більш повно аналізувати різноманітні явища, що відбуваються в процесі управління діяльністю продовольчих корпорацій з урахуванням впливу макросередовища.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативні акти України, що регламентують діяльність корпоративних структур, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства економіки та торгівлі України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем корпоративного управління, дані статистичної звітності продовольчих корпорацій, матеріали вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференцій, власні розрахунки та спостереження.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій з формування та функціонування механізмів управління діяльністю диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери. Найбільш важливі наукові результати, отримані у процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають у наступному:

вперше:

- обґрунтовано концептуальні засади підвищення ефективності діяльності диверсифікованої продовольчої корпорації за рахунок перерозподілу владних повноважень, а саме обґрунтована концепція «влада-ефективність» суть якої полягає в пошуку оптимального розподілу владних повноважень між акціонерами й найманими менеджерами для досягнення максимальної ефективності;

- розроблено структурну схему системи управління діяльністю диверсифікованих корпорацій продовольчої сфери, засновану на потоковому підході, яку представлено у вигляді багатовимірної матриці, елементами якої є вузли управління, що дозволяє максимально використовувати ефект економії на масштабі, а також володіє сукупністю унікальних властивостей: масштабованості, багаторівневості, багато потоковості;

- запропоновано концепцію управління інноваціями диверсифікованої продовольчої корпорації на основі створення корпоративного інноваційного

центру, у рамках якого здійснюється координація науково-дослідної й дослідно-конструкторської діяльності основних підрозділів корпорації, на основі використання консолідованого наукового й фінансово-економічного потенціалу корпорації;

удосконалено:

- методологічні засади статистичного дослідження діяльності диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери, зокрема обґрунтовано концепцію статистичного дослідження корпоративних об'єднань і пропозиції для вибору напрямків диверсифікації, що враховують закономірності розвитку продовольчої сфери, принципи диверсифікованості, форму власності й динаміку основних макропоказників;

- методичний підхід до аналізу складу, ефективності й володіння корпоративною власністю диверсифікованих корпоративних об'єднань, що базується на системі показників, які характеризують не лише склад власності та її кількісні характеристики, але й економічні показники для розрахунку ефективності її використання;

- методичні засади аналізу виробничої діяльності диверсифікованих корпоративних об'єднань продовольчої сфери, зокрема запропоновано систему блокового статистичного дослідження ресурсів продовольчих корпорацій, що відображає фактори виробництва, використання трудових ресурсів, предметів праці, корисний результат виробництва, витрати на виробництво й ефективність виробництва;

- інструментарій дослідження ефективності і синергетичного ефекту в диверсифікованих корпоративних об'єднаннях продовольчої сфери, а саме: запропоновано показники, що дають змогу оцінювати рівень інтеграції з різних напрямків роботи учасників диверсифікованих корпоративних об'єднань (рівня інтеграції в науку, рівнів промислової інтеграції та ін.);

дістали подальший розвиток:

- механізми управління виробничим потоком диверсифікованої продовольчої корпорації як єдиним упорядкованим процесом розробки,

виробництва й просування продукції на основі системи міжнародних стандартів якості;

- концепція управління фінансовим потоком продовольчої корпорації, що включає кредитну, фінансову й інвестиційну діяльність у їх сукупності й системному взаємозв'язку, на основі якої впорядковано у вигляді цілеспрямованого потоку рух консолідованих фінансів корпорації;

- сценарний підхід до стратегічного планування і прогнозування діяльності продовольчих корпорацій, зокрема розроблено сценарний критерій для стратегічного планування їх діяльності, параметри якого залежать від виявлених тенденцій зміни макроекономічного середовища, з урахуванням синергетичного ефекту від комплексного впливу складових макросередовища на діяльність корпорації;

- механізм управління інвестиційним портфелем диверсифікованого корпоративного об'єднання продовольчої сфери, що дозволяє визначити об'єкти інвестування, оцінити економічну ефективність інвестування, і розподілити об'єкти інвестування за відповідними портфелями для досягнення поставлених керівництвом корпорації цілей;

- комплекс заходів щодо підвищення якості продукції диверсифікованих корпоративних структур продовольчої сфери, а саме: сформульовано базові положення корпоративної політики в сфері якості та формування інтегрованої системи контролю якості, яка передбачає послідовне використання диференційованого, портфельного і потокового підходів до управління діяльністю корпорації.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості використання теоретико-методологічних, методичних і практичних розробок і пропозицій у діяльності корпоративних об'єднань продовольчої сфери при формуванні стратегій їх діяльності, органами влади різних рівнів при розробці галузевих і регіональних стратегічних програмних документів.